

Afganisztán és a Vietnám-szindróma

„A földrajz a legalapvetőbb tényező az államok külpolitikájában, mivel a legállandóbb is egyben. Miniszterek jönnek és mennek, még a diktátorok is meghalnak, de a hegláncok háborítatlanul állnak.”

(N. J. Spykman: *Amerikai stratégia a világpolitikában*)

Mi történik most a világban?

Afganisztán tipikus példája a rossz döntések sorozatának! Iskolapéldája hogyan ne foglalj el egy országot. 19 év és 10 hónap ment el a történelemből, majd 20 év és több ezer milliárd dollár tűnt el az istenek oltárán, már-már úgy tűnik, teljesen feleslegesen. Miért? Mert nem vették figyelembe a földrajzi meghatározottságokat, az etnikai sajátosságokat, és nem vonták le a történelmi tanulságokat! Így a döntéseket egyedül a rövid távú politikai érdekek határozták meg hosszú távon. Ez nem egyedi eset; írhatnánk Irakról, Líbiáról, Maliról és így tovább, ez egy tipikus nyugati cselekvési sor, mikor nem érti a másik kultúrát, a másik civilizációt, a másik világot, és kizárólag nyugati politikai receptúrából dolgozva akarják megváltoztatni az ott talált avított dolgokat. Nem, ezek az át nem gondolt cselekvési sorok, hazaküldött győzelmi jelentések, mosolygó gyerekekkel teli fotók világa bizonybizonny mind hazugságnak bizonyult. Nem oldottunk meg semmit, sőt mindenhol nagyobb galibát okoztunk, és rengeteg pénzt költöttünk el feleslegesen.

Vizsgáljuk meg az okokat, miért és hogyan jutottunk el ideig! Majdnem minden amerikai geopolitikus és politikus azt mondja, szükségszerű volt bevonulni és most kivonulni is. Akkor az a rengeteg emberélet, sok százezer menekült és sok ezer milliárd dollár elégetése is szükségszerű volt? Ki az a kiművelt fő, aki szükségszerűségről beszél? A szükségszerű bevonulásról, avagy a szükségszerű vereségről?

Erre is választ próbálunk adni, mint megannyi kérdésre, de először nézzük meg, létezik-e egységes Afganisztán mint állam, egyáltalán létezett-e a mi európai fogalmaink szerint? Milyen viszonyban van a vele szimbiózisban létező Pakisztánnal, Tádzsikisztánnal, Üzbegisztánnal? És miért mondja már most Teherán, hogy minden afgán menekültet átszállít a török-iráni határra! Becsült létszámuk meghaladja az egymilliót! A Törökországban már így is 4 millióan

MEZŐ FERENC (1967) PhD, habil, egyetemi docens (Debreceni Egyetem). Szakterülete: politikai földrajz, geopolitika, területfejlesztés, területi tervezés. Legutóbbi kötetei: *Régiótervezés és térségmenedzsment* (2018, jegyzet, EKE), *Projekttervezés és finanszírozás* (2018, jegyzet, EKE).

várják, hogy Európa országaiba, például Németországba, Hollandiába és Svédországba juthassanak. Mi van az itteni sakktáblával, ki a fekete, ki a fehér, és vannak-e itt értékes mezők, melyeket át kell értékelni? Mitől fontos, nem fontos! Mitől volt fontos 19 éve, és mitől nem fontos jelen időben?

Mi változott? Mit oldottak meg a nyugatiak? Megoldottak egyáltalán valamit? Eltűntettek-e valami fontosat a cilinderben? Van-e az egész mögött fel nem fedett, rejtjelezett üzenet, csapda, esetleg duplacsavar. Vagy egyszerűen Vietnám-szindróma, óriási blama, vereség a köbön? Miként lehet, hogy a tőlünk több ezer kilométerre levő válság, káosz, baj egyszer csak bekopog az európai ajtókon? Helló, itt vagyok, van-e hely nálatok?

Vajon hasonlítható a peloponnészoszi háborúban megtörtént szicíliai kudarchoz (i. e. 415–413 között Athén expedíciós serege óriási veszteségeket szenvedett, ami nagyban hozzájárult Athén dominanciájának elvesztéséhez), Irak és Afganisztán jelentheti Amerika birodalmi kudarcát és hanyatlását, lehet-e ez az ő szicíliai kudarca, mely sokkal több mint egyszerű vereség, már-már végzet. S valamit megmutat a jövő árnyaiból. Analógiában talán inkább a római a gyakorlatiasabb példa: a teljes birodalom romanizációja (itt a globalizáció) idővel egységet teremtett a különféle törzsek között, lehetővé téve, hogy azok együttesen szálljanak szembe Rómával, mivel még nem érezték sajátjuknak a kultúrát, amihez csatlakoztak. A globalizáció, amely bizonyos értelemben a világ amerikanizálódását is jelenti, az amerikai hegemoniával való szembenállás eszközeként is szolgál. A légiók az összeomlás szélén! A birodalom agóniája elkezdődött. Mi a fontosabb, a jel maga vagy amit mögöttesen tartalmaz? A hegemoniából való okos visszavonulással ugyanis egy állam vagy egy birodalom tovább maradhat erős pozícióban. Amerika legjobban tenné, ha felkészítené a világot saját elévülésére. Ily módon egy valódi cél érdekében munkálkodna, és nem pusztán azért, hogy kedvét lelje önnön hatalmában!

Hol van Afganisztán a sakktáblán? Volt, van és lesz-e?

Vissza az első megválaszolendő kérdéshez: létezik-e olyan állam, amit Afganisztánnak hívnak? Létezik-e egységes Afganisztán, vannak-e államnak megfelelő ismérvei, működik-e olyan, hogy közigazgatás, hivatalok, posta, pénz, a fizetés megérkezik-e, stabilitás, közbiztonság, iskola, nők, lányok járhatnak-e iskolába és meddig stb. Nemzetközi szinten létezik egy olyan jól körbehatárolt állam, amit Afganisztánnak hívnak, és Kabul a székhelye? Igen: papíron! Ha közelebb hajolunk a térképhez, jól láthatjuk a számtalan más-más nyelvet beszélő népet, törzseket, akik egymás ellen hadakoznak. Az Amerika-barát kormány látszott a leggyengébbnek és a legkisebb területen regnálnak; aki afgánnak gondolja magát, és nyugatbarát, éppen ezért mindenki utálja! Most hogy a legnagyobb amerikai támaszpontot a Kabul melletti bagrami komplexumot kiűrtették az amerikaiak, rögtön elfelejtettek szólni a központi kormánzatnak, úgyhogy a több ezer teherautónak, élelmiszereknek, vízkészletnek, gyógyszerkészletnek lába kelt, még jó, hogy a lőszerkészletet megsemmisítették. A 300 ezres hadsereg összes fegyvere, gépjárműve, harci eszköze, lőszere, robbanószere már

a taliban hatalom kezében van! Te jó isten – mondhatnánk! Mit fognak ezzel csinálni...? S már látszik, már kezdik...

Tanulság, hogy semminek nincs tanulsága.

Afganisztán egy hegyvidék, magas hegyvidék, hágók, szurdokok szelik át, régi karavánutak. Innen minden lentebb van, északra, nyugatra és délre is. Vagyis mindig elválasztó és egyben összekötő terület a különbözőségek között, különböző gazdasági, kereskedelmi egységek és igen különböző birodalmak között. Így volt régen is és most is. A 19. század közepén az orosz birodalmi befolyási zónát és a brit gyarmatbirodalmat választotta el, ezt hívták akkoriban ütközőzónának. Az a terület, ahol különböző érdekek ütköztek. És igen, ez vezet el bennünket egyenesen a Durand-vonalhoz, amely jelképe lehet a „hogyan döntsünk mások háta mögött róluk”-egyezményeknek, amiket mindig véres háborúk sorozata követett. Így eljutunk az angolok szégyenteljes vereségeihez (első brit–afgán háború 1838–42), a megszálló csapatokból egyetlen túlélő, egy sebész jutott vissza Indiába, és annak a következményeihez, amellyel meghúztak egy mesterséges határt, ami most is megfelel a pakisztáni–afganisztáni határnak. Vagyis egy gyarmattartó nagyhatalom pillanatnyi hatalmi érdeke égett bele a térképbe évszázadokra. Ugyanúgy, ahogy Irakban, Líbiában, Szíriában, Maliban, Nigerben, Csádban, vagyis az összes válságzónában, és természetesen a nyugati átlagember a félretájékoztató okán csodálkozik: „pedig mi segítünk és ezek a hálátlanok meg háborúznak, na de ilyet...”

A hegylánc védlánc, a völgyekben nemzetiségiék

Afganisztán nemzetiségi térképe sokrétű, plusz a törzsi felosztás legalább annyira erős. Az ország délnyugati csücskében élnek a beludzok, a középső sávban a pastuk. Mindkét nép szállásterülete mélyen benyúlik a szomszédos Pakisztánba, ahol amúgy mindkét nép többsége él. A pastuk területének északnyugati határán vegyes lakosságú terület van, a pastu–hazara–üzbég keveredésből létrejött népcsoportnak saját identitása van. Az ország közepén élnek a síita hazarák (őket Irán támogatja). Afganisztán északnyugati határvidékét türkmének lakják, tőlük keletre élnek az üzbégek, a tádzsikok és a kirgizek. Kabultól keletre nurisztániak laknak. Hogy még bonyolultabb legyen: közös származás ide vagy oda, a pastuk, ha éppen nem a szomszédos népekkel háborúznak, egymást mészárolják. A két legnagyobb törzs, az afgán viszonylatban felvilágosultnak számító, 25 százalékban írástudó durranik és a harcias gilzaik különösen gyűlölik egymást, és ennek a jelentősége nem elhanyagolható. A törzsi háborúra remek lehetőséget ad a pastuk becsületkódexe és íratlan alkotmánya, a pastunvali, amihez képest még a legkeményebb sária is liberális reformprogramnak bizonyul. Mondhatnánk, ez nem egy jó „kombó”!

Miután a britek több kísérletből sem tudták meghódítani a mai Afganisztán területét (1838–42, 1878–80), a gyarmatosított India védelmében három határvonalat húztak. Az első határvonal a mai Pakisztán, Pandzsáb és Szind tarto-

mányát választja el az Észak-Nyugati Határvidéktől és Beludzsisztántól. A második vonalat 1893-ban egy londoni ügyvéd, Sir Mortimer Durand húzta meg. Ez fontos, nagyon fontos! Ez a híres – már említett – Durand-vonal. Bár Afganisztán sosem ismerte el, mind a mai napig azt tekintik Afganisztán és Pakisztán határának. Vagyis a pastu törzsi területeket kettévágták (1/3–2/3), de a törzseknek nem szóltak, azok meg tovább lelegették völgyről völgyre, láncról láncra, utána az állatok csempészárukat szállítottak, fegyvereket majd kábítószert. Ha megállítják őket, mondván ez határ, zavarukban lőnek, mert ezek a hegyek az övék, ahogy apáiké és nagyapáiké is voltak. A harmadik vonal nagyjából a pastu törzsi területek északi határa. A britek az Észak-Nyugati Határvidéket és Beludzsisztánt közvetlen, a pastu törzsi területeket közvetett befolyásuk alatt tartották. Éppen ezért nem értenék, ha a pakisztáni állam tényleges államként szeretne a területükön működni. A mai Pakisztánban az Észak-Nyugati Határvidék és Beludzsisztán is tartomány, elvileg a kormány uralma alatt áll. Az Észak-Nyugati Határvidék Afganisztánnal határos területeit hivatalosan Szövetségszerte Ellenőrzött Törzsi Területeknek (FATA) hívják, ami eufemizmus, lényegében azt jelenti, hogy a hely, ami szerintünk a miénk, de a helyiek nem hallgatnak ránk.

Britek, szovjetek, amerikaiak (vérrel írt történelem)

A gyarmati rendszer összeomlása után megjelent, a britek uralma alól szabaduló Pakisztán muzulmán állam, mely szorosban – már csak az említett pastuk okán is – összefonódott északi szomszédjával. Mivel Pakisztán is soknemzetiségű, több régióból összetapasztott ország, a titkosszolgálatát át- meg átszötte Afganisztánt is. Mivel hamarosan az USA kiemelt szövetségese lett, így ezeket a csatornákat a CIA is elkezdte használni. Ez viszont a Szovjetuniót is erősen kezdte érdekelni. Megjegyezendő, hogy a cári külpolitikát változatlanul követte ebben a térségben. És 1979-ben elérkezettnek látta, hogy katonailag is beavatkozzon a térségbe (a villámháborúból évek lettek). Nyilván Amerika vietnámi vereségét úgy értelmezte, ez gyengeség, és hogy ő térnyerésre tudja használni. Ebben a brezsnyevi éra katonai és politikai vezetői nagyot hibáztak, felszabadítóként szerettek volna érkezni, mint a kommunizmus és internacionalizmus, de megszállók lettek hetek alatt, és a tévedésük igen kiterjedt háborúhoz vezetett, melyben áttételesen az USA gépezete is kivette a részét, pénzzel, tanácsadókkal, fegyverekkel. Sajnos CIA tévesen úgy fogta fel, hogy az ellenségem ellensége a barátom, de sajnos hosszú távon saját elkövetkezendő ellenségeit fegyverezte fel. S miután ők győztek, és a szovjet csapatok kivonultak, a győzelmi mámorban, ahogy lenni szokott, új ellenségek után néztek. A szükségszerűen oroszellenes koalíció is egymásnak esett a nyugati fegyverarzenállal, így azért sokkal nagyobb pusztítást tudtak egymásnak okozni. Természetesen a legnagyobb vesztes ilyenkor mindig a polgári lakosság, mert az nem tud védekezni... Egy külföldről finanszírozott több évtizedes polgárháború vesztese a helyi kultúra,

megszűnik az évszázados munkamegosztás, kereskedelem, gazdaság, ez mind átalakul, átalakult és a több évszázados kultúra helyébe a kényszerű máktermesztés lépett. Kábítószer-gazdaság! Ja, ezt sem sikerült megoldani, a fizetőképes kereslet nagyúr!

Északi-szövetségnek a nem pastu afgánok tálibellenes koalícióját hívják. Rasid Dosztum üzbég és Ahmed Maszúd tádzsik hadurak alapították. A 2001. októberi amerikai katonai beavatkozásig folyamatos védekezésre kényszerültek, legjobb pillanataikban is legfeljebb az ország húsz százalékát tartották ellenőrzésük alatt. Az amerikaiak nem őket támogatták, hanem a tálibokat az oroszok ellen (talán a pakisztáni titkosszolgálat miatt), majd az oroszok kivonulása után a tálibok lepaktáltak az amerikaiak fegyverével és pénzével, Bin Ladennel. Nagyon tanulságos sztori az elkövetkező nemzedéknek. A megbukott kormányzat is az Északi Szövetséggel próbált együttműködni a tálibok ellen. A harc elkezdődött a Pándzsír-völgyben, a sokat látott völgyben! Mit jelent ez? Azt, hogy Afganisztán gyorsan hull darabjaira és részeire, s hogy soha nem volt egységes állam, csak a wikipédián, a szójegyzék alatt. Népek vannak, klánok, sííták és szunniták, völgyek és hegyláncok, szétszabdalt vidék!

Visszatérve – az amerikaiak 2001. október 7-én támadták meg Afganisztánt a *Tartós Szabadság Hadművelet* (jó név!) keretében. A későbbi években folyamatosan nőtt az afganisztáni amerikai és NATO-csapatok létszáma, 2010-ben érte el a csúcspontot, amikor a muszlimok által „kereszteseknek” nevezett NATO-haderő létszáma 100 ezer fő lett. Az orosz megszálló erők voltak 100–120 ezren. Ezzel forma-forma lett. A kabuli kormányzat még megkapja az évi 5,2 milliárd dolláros katonai segílyt a tálibok elleni harchoz. A nyugatbarát afgán kormány 36 százaléknyi területet és 48 százaléknyi lakosságot uralt a kivonulás pillanatában, ami hetek alatt rohamosan összeomlott, és a nagyobb városok, valamint Kabul elvesztésében és a reptéri exodusban csúcsosodott ki. Olvadt, mint a nyári gleccser a napsütésben, hóhullámban. Mit jelent ez? Ezermilliárd dollár felesleges „elégetését” és kudarcát, a 300 ezres afgán katonai erők harc nélkül feladták harcálláspontjukat és az „ezer szúrás” gerillamódszer teljes sikert hozott. Vagyis, a valóságban az Amerika-barát kormánynak valós támogatottsága, kormányzóképesége, egyáltalán képessége bármire is, nem volt. Mit tett a Nyugat és Amerika? A kormánytagokat kimenekítették, de az addigi valós szövetségeseit, mármint a városi értelmiséget teljes mértékben cserbenhagyták, magára hagyták. Saigoni képek ismétlődtek meg Kabul utcáin, nagykövetségi negyedében, nem különben a kabuli repülőtéren. Gondoljunk a repülőkön fűtőkben csüngő elkeseredett emberek látványára! Geopolitikai úthenger, változás a változásban, jel a jelben!

Új korszakot a világpolitikában

- Drámai változások várhatók (shakespeare-i).
- A polgárháborús helyzet eskalálódik.

- A migránshullám újratermelődik, újra Európa kapujában, oltások nélkül, delta variánszal fertőzve.
- A helyzetet bonyolítja, hogy a menekültek túlnyomó része szunnita, és a szomszédos síita Irán inkább Törökország és Irak felé át is utaztatja őket, hogy ne nála jelentsenek ellátási gondokat és feszültségeket.
- A világpolitika sokoldalúvá válik, Kína szerepe Pakisztánon keresztül erősödik a térségben (ld. színesérc-egyezmény).
- Irán szerepe is újraértékelődik (stabil-instabil viszonylatban).
- A civilizációk közötti erőegyensúly módosul.
- A nyugati típusú demokrácia kudarca nyilvánvalóvá válik a fejlődő világ nagy részén (ld. demokrácia export).
- Az egységesítő törekvéseknek vége. Sokan úgy látják, hogy a több nemzetiségű országban a pástu táliban rendszert elsősorban az északi területeken élő tadzsik, üzbecg nemzetiség nem fogja elfogadni.
- Külön gondot jelenthet a nyugatiasodott (a vidékhez képest) Kabulban, illetve nagy városokban a már bejelentett Saría (sharia) bevezetése, amely a migránshullámnak ad egy újabb lendületet.
- Síita-szunnita-ellentét eszkálálódása: a lakosság közel 20 százaléka síita, tőlük már az idén be akarják szedni a keresztény-adót (kevés a keresztény, és úgy gondolták, hogy a költségvetésen így segítenek).
- A többpólusú Afganisztán szegénységbe süllyedése megállíthatatlan – lejtő.
- Kabul elfoglalása és a nyugatbarát adminisztráció, hadsereg pár hét alatti összeomlása egészen új helyzetet teremtett.
- Az iszlám radikális szárnya egyértelműen győzelemként aposztrofálja, és újra erőre kap, aminek a következményei nehezen megjósolhatók.
- Nyugat befolyása tovább csökken.
- Új szövetségek alakulhatnak ki a Nyugattal szemben.
- A pástuk Afganisztán 36 milliós népességéből 42%-ot tesznek ki, vagyis 15,5 millió fő, Pakisztán 217 milliós népességéből 15,5%-ot, közel 34 millió fő, így együttesen egy 50 milliós népről beszélünk, aminek akár állama is lehet Pastunisztánia néven. Már megint egy új állam!
- Precedenst teremthet a határok átrajzolására!
- Ez viszont teljesen felboríthatja a térség államait, dominóelemeit: Pakisztán (önmagában sem egységes állam és nemzet), Kasmír, India (12%-a a lakoságnak muzulmán), Kína (tovább erősödik a térségben), Irán stb.

A valós jelentés „szépsége” – káosz

Az iraki háborúból sem tanultak semmit 2003–12 között, meg tegyük hozzá, bebizonyosodott: nem volt felhalmozott tömegpusztító fegyvere az iraki diktátornak. Irak is egy nagyhatalmi sakkozás, rajzolás eredménye volt, egy csiki-csuki parti vége. Összezártak a folyóköz tágabb környékére szunnitákat, síitákat, arabokat, kurdokat, muzulmánokat, keresztényeket. A szunnita kisebbség

hegemóniáját felváltotta a többségi (talán demokratikusabb, mint ami volt) síita uralom, iráni befolyással (gárdisták itt, gárdisták ott). Az ISIS is azért tudta pár-ezres katonai egységgel a másfélmilliós várost, Moszult elfoglalni, mert a szun-nita katonák és a lakosság felszabadítóként fogadta őket. És miként foglalták vissza? Iráni gárdista tábornokok parancsnoklása mellett, kurd katonák kitil-tása közepette (azért pikáns).

Mi lett a háború eredménye? Irán behatolt a közel-kelet mélyére, Irak jelentős része a fennhatóságuk és befolyásuk alatt van. Szíriában a 14,5% alavita (Ali hívó), vagyis síita katonai elit maradt hatalmon, az úgyszintén a libanoni síita hezbollah csapatok segítségével. Irán–Irak–Szíria–Libanon-tengely, síita félhold. Ez lett a milliárd dollárokból és a több tízezer halott amerikaiból. És milliók nyomultak be az Unió országaiba! Sorra nem sikerült a demokrácia exportja, sőt kudarc-kudarc hátán.

Líbia sem lett egy sikertörténet a Földközi-tenger partján, Olaszországgal szemben, megszűnt az állam, van kormány Tripoliban és Bengáziban (amely sohasem volt egy állam történelmileg), és csak sejtjük, mi van bent a sivatag mélyén, migránsok és ellenőrizetlen fegyveresek.

Maliban és Nigerben zajlik a franciák Afganisztánja, több ezer francia katona évek óta háborúzik az évi több milliárd eurót igénylő háborúban. Melyből rész-igazságokat tudunk, de sajnos nemcsak az iszlamista felkelők ellen, hanem a gyarmati határok következtében hontalan tuaregek ellen is folyik a küzdelem (berber nyelvet beszélő népcsoport Algériában, Maliban és Niger közös határ-területén élnek több tízezer négyzetkilométeren). Már megint a vonalzóval hú-zott határok, a nyugat gyarmattartó múltja visszahúz bennünket a demokrati-kus mítoszoktól a valóságig.

A hatalom egyirányú folyamat, a vereség megengedhetetlen, vagyis nem történhet meg, valami más történik meg, győzelem, taktikai kivonulás, hadá-szati átcsoportosítás? Politikai megoldás ideje jön el stb. Egy biztos, hiába nem fogadják el a vereséget, már mindenki erről beszél. Az állami megrendelésen meghízott bennfentes cégek csendben vannak, sunnyogás van! De a világpoli-tikai átalakításához ez elég? Amit tesz a Biden-kormányzat, az sok vagy kevés? A vietnámi analógia sajnos nem erős, az emberek túlnyomó részének ez jut az eszébe, nem véletlenül. Mégis mindennek az elfedése történik, fedő sztorik, forgatókönyvek gyártása folyik futószalagon, fake news, szeméttel kell kitömn-i a hírcsatornákat (Pipe-tömítés), hogy az igazság véletlenül se látszódjon. Meg-indul a gyár: a koporsók helyett híreket, álhíreket gyártanak! A Teremtő meg-jót mosolyog, hogy mit teremtett, majd befelé fordul és kesereg!

Biztos, hogy ezt akarták? Mi értelme volt ennek? Ha nem a birodalom kín-lódása, beteges rossz reflexe ez! Mindent tönkretenni, ami még emlékeztet va-lami államfélére, és egy káoszos, polgárháborús valamit teremteni, aminek a végső eredménye milliós emberfolyam Európa felé. Emberfolyam Afganisz-tánból, Szíriából, sőt az egész Száhel-övezetből (sivatagosodás, túlnépesedés, háborúk zónája ez). Megoldás nincs, álhumánus, össze-vissza beszélés az van.

Végső soron az át nem gondolt gyarmati rendszer utáni rajzolgatás a végső hiba, amit nem engednek – valamiféle groteszk ragaszkodás miatt – átrajzolni! Koszovót engedték önálló államként aposztrofálni, ha netán Észak-Macedónia szétszakadna, akkor megvalósulhatna három albán területből a Nagy-Albánia, mely iszlám állam lehet. Vajon milyen érdekek mozgatják a háttérhatalmat? Mert ezt csak hibának aposztrofálni, erős túlzás! Mindig meghúzódik a hátsó szándék a függöny mögött. A színpadkép megkonstruált valami, a rendezés eredménye. A hazugságot kell igazsággá kovácsolnia! Igaza lenne Murray-nek Európa haldoklásáról, lásd az *Európa furcsa halála* című könyvében leírtakat!

Mit történik most valójában? Sokan gondolják; messze van, tőlünk nagyon messze! Sajnos a mai világban nincs olyan hogy messze, ami Afganisztánban történik, az hatással van a közel-keleti viszonyokra is, ami pedig a Közel-Keleten történik, az már kihat a hátsó kertünkre és a mi városaink és gyermekeink sorsára! A dominók sorra elfeküdnek... – és a holnap? Itt lesz nem sokára...

„Afganisztán egy temető, lehetetlen elfoglalni, viszont mindig ellenőrzésünk alatt kell tartani” (Sir Mortimer Durand).

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Ausgerechnet in US-Geländewagen fahren die Taliban Richtung Kabul (2021)
<https://www.welt.de/politik/ausland/plus232159367/Afghanistan-Ausgerechnet-in-US-Gelaendewagen-fahren-die-Taliban-Richtung-Kabul.html>
<https://hirado.hu/kulfold/cikk/2021/07/22/brit-elemzo-kirobbano-zajos-siker-volt-az-amerikaiak-afganisztani-kalandja>
- Brzezinski, Zbigniew: *A nagy sakktabla*. Budapest, 2018, Pátria Nyomda, 320.
- Friedman, George: *Következő évtized*. Budapest, 2015, New Wave Media, 264.
- Kaplan, Robert D.: *A földrajz bosszúja*. Budapest, 2019, Antall József Tudásközpont, 479.
- Marshall, Tim: *A földrajz fogságában*. Budapest, 2016, Park, 345.
- Mező Ferenc: Afganisztán és a hegláncok bosszúja. *Magyar Nemzet*, 2021. július 30., 11.
- Mező Ferenc: BigTech-demokrácia és demográfiai válság az USA-ban. *Hitel*, 2021/július, 7-19.
- Mező Ferenc: Törökország mint Európa geopolitikai kulcsa. *Magyar Idők*, 2018. 11. 17., 10.
- Mező Ferenc: A kurd népszavazás után, *Magyar Idők*, 2017. 10. 17., 10.
- Mező Ferenc: A geopolitika formaváltozásai. *Valóság*, 2007/7, 87-106.
- Mező Ferenc: A kapitalizmus ideológiája. *Politikatudományi Szemle*, 2007/3, 45-69.
- Mező Ferenc: India és a hindu nacionalizmus a 21. század elején. *Valóság*, 2002/2, 50-66.
- Mező Ferenc: Pakisztán és India harci Táncá Kasmír körül. *Új Honvédségi Szemle*, 2002, 49-64.
- Mező Ferenc: Új kaukázusi krétakör. *Valóság*, 2000/5, 38-53.
- Mező Ferenc: A kurdok és a Közel-Kelet. *Valóság*, 2000/2, 85-95.
- Murray, Douglas: *Európa furcsa halála*. Pécs, 2019, Alexandra, 367.
- Spykman, N. J.: *America's strategies in world politics: The United States and the balance of power*. New York, NJ, 1942, Harcourt, Brace and Company.